

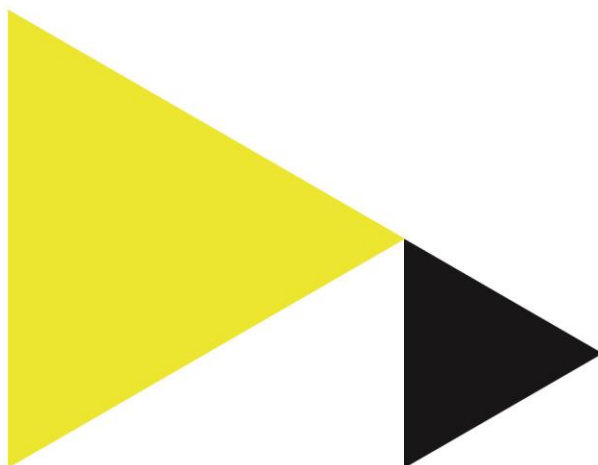

Eindrapport Evaluatie Gedragscode MKB Financiers

Hogeschool van Amsterdam | Lectoraat Corporate Governance & Leadership

Datum 7 mei 2025

Versie 5.0

Eindrapport Evaluatie Gedragscode MKB Financiers

Auteurs

Frank Jan de Graaf
Kirsten Rauwerda

Afdeling

Hogeschool van Amsterdam | Lectoraat Corporate Governance & Leadership

Datum

7 mei 2025

Versie

5.0

© 2025 Copyright Hogeschool Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Hogeschool Amsterdam.

Samenvatting

De Gedragscode MKB Financiers heeft ervoor gezorgd dat er een richtlijn bestaat waartoe non-bancaire mkb financiers zich verhouden. Hierdoor ontstaan *best practices*, maar worden ook verschillen tussen financiers duidelijk. Over een code moet worden gesproken en dat is momenteel aan de gang. In de markt signaleren non-bancaire financiers en financieel adviseurs van het mkb goed en minder goed gedrag. Dit is een grote en niet te onderschatten winst van de invoering van de code. De code leeft!

Toch is de gedragscode ook nog relatief onbekend en weinig dwingend. Er is weinig druk op non-bancaire mkb-financiers om hun werkwijze te verbeteren door twee redenen; (1.) mkb-ondernemers - de eindgebruikers - hebben weinig kennis van de complexiteit van non-bancaire financiering, doordat de meeste ondernemers maar beperkt met non-bancaire financieringsvragen in contact komen; (2.) doordat er weinig publieke schandalen zijn, staat de kwaliteit van non-bancaire mkb-financiers nog maar beperkt op de agenda bij politici en andere beleidsmakers. Politici op nationaal niveau hebben tot nu toe niet besloten tot verdere regulering of andere maatregelen om naleving van de code af te dwingen. Daardoor blijft er vrijblijvendheid bestaan.

Om de effectiviteit van de code te versterken kan worden gewerkt aan een betere governance van de Stichting MKB Financiering. Nu vertegenwoordigt de Stichting MKB Financiering verschillende belangen, zowel van financiers, adviseurs als de controle van de codes op dat gebied. Dit zou uit elkaar gehaald moeten worden. Een andere bestuursstructuur – mogelijk met verschillende organisaties, bijvoorbeeld een stichting en vereniging - maakt het versterken van de audit bij houders van het keurmerk veel beter mogelijk. Een sterkere onafhankelijke toetsing versterkt het gezag van de code. Hiervoor moeten dan wel financiële mogelijkheden worden gevonden. Momenteel heeft de Stichting MKB Financiering nog te weinig deelnemers¹ - en daarmee te weinig financiële middelen - om dit goed te organiseren. Maar ook als de Stichting MKB Financiering veel meer deelnemers zou krijgen, is het zeer de vraag of de deelnemers - vaak zelf ook mkb-bedrijven - deze hele infrastructuur zelf kunnen betalen.

Verder zou kunnen worden gestreefd om de Gedragscode MKB Financiers en de Gedragscode Kort Zakelijk Krediet op termijn samen te voegen, mogelijk zelfs samen met de code die de Nederlandse Vereniging van Banken hebben ontwikkeld – Gedragscode Kleinzakelijke Financiering. Dit is een uitdaging, maar misschien zouden ministeries en toezichthouders hier een stimulerende rol in kunnen spelen.

Kortom, op beleidsmatig terrein is er nog veel winst te boeken om het effect van deze code te versterken. Op inhoudsniveau zou bijvoorbeeld een Uniform Krediet Overzicht (UKO) prominenter in de code mogen komen, een gestandaardiseerd overzicht van de kosten van een krediet. De Gedragscode Kortzakelijke Financiering is hier een *best practice*. Verder blijft er onduidelijkheid bestaan rond de kosten van financiering, met name aangaande provisies.

¹ Met deelnemers worden in dit rapport door Stichting MKB Financiering erkende financiers bedoeld.

De code verwoordt het algemene maatschappelijke belang van een gezonde markt voor mkb-financiering. Toch dreigt voortdurend het risico dat het algemene belang niet verder wordt ontwikkeld door gebrek aan commitment van alle belanghebbenden, doordat het hen individueel aan macht of middelen ontbreekt. Mogelijk kan de overheid deze rol voor de lange termijn borgen.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding.....	6
2.	De markt voor non-bancaire mkb-financiering en regelgeving.....	6
3.	Algemene rol gedragscode	8
4.	Werking van de gedragscode	10
5.	Verschillen per achtergrond	11
6.	Conclusie en aanbevelingen.....	12
7.	Verantwoording onderzoeksmethode en analyse	13
	Literatuurlijst	15
	Bijlage 1: Namen geïnterviewden.....	16
	Bijlage 2: Interviewthema's evaluatieonderzoek Gedragscode MKB Financiering	17

1. Inleiding

Dit rapport presenteert de resultaten van de evaluatie van de Gedragscode MKB Financiers in opdracht van de Stichting MKB Financiering. Het doel van deze evaluatie is om inzicht te krijgen in de bekendheid, toepassing en impact van de gedragscode op de markt voor mkb-financiering. Hierbij gaat het om de gedragscode die van kracht is vanaf 1 juli 2023², een aangescherpte versie van de eerste Gedragscode MKB Financiers uit 2019. In de evaluatie van de aangescherpte code is de leidende vraag: welke aanpassingen van de gedragscode zorgen voor een betere toetsing en regulering van de gedragscode en daarmee voor betere bescherming van het mkb?

Dit rapport is een analyse van interviews met verschillende stakeholders in de sector. De geïnterviewden vertegenwoordigen diverse achtergronden, waaronder financiers, adviseurs, ambtenaren en brancheorganisaties (zie bijlage 1).

Onze analyse bouwt voort op een eerder onderzoek naar standaarden voor mkb-financiering verschenen in 2023, uitgevoerd door de Hogeschool van Amsterdam en de Hogeschool Utrecht (zie Van Mechelen e.a., 2023). Hierin is gekeken naar de praktijk van Nederlandse mkb-financiers en is de code in internationaal perspectief geplaatst. Op basis van dit onderzoek is een aantal thema's geformuleerd (zie bijlage 2) die aan de hand van verdiepende vragen zijn besproken met de belangrijkste stakeholders.

Het onderzoek is uitgevoerd door de HvA-onderzoekers Kirsten Rauwerda en Frank Jan de Graaf. Zij hebben eerder twee grote onderzoeksprojecten op het gebied van mkb-financiering, waaronder één onderzoek expliciet ging over standaarden voor non-bancaire mkb-financiering. De twee auteurs zijn verantwoordelijk voor dit eindrapport.

In paragraaf 2 schetsen we eerst kort een paar karakteristieken van de markt voor mkb-financiering. Daarna bespreken we in paragraaf 3 de algemene rol van de gedragscode en in paragraaf 4 de werking zoals de stakeholders die ervaren. Vervolgens komen in paragraaf 5 verschillen tussen belanghebbenden aan de orde. Na de conclusies in paragraaf 6 volgt paragraaf 7 waarin we de onderzoeksmethode toelichten.

2. De markt voor non-bancaire mkb-financiering en regelgeving

De markt van mkb-financiering wordt nog steeds overheerst door banken, maar is de afgelopen jaren meer divers geworden. Geschat wordt dat inmiddels meer dan dertig procent van de financieringen van mkb-bedrijven tot een miljoen euro niet door banken wordt verzorgd (Stichting MKB Financiering 2024). In sommige segmenten is dit aandeel nog veel groter, bijvoorbeeld zeer kleine financieringen (CBS, 2025).

² De Gedragscode MKB Financiers is in 2022 ontwikkeld en is per 1 januari 2023 uitgezet in de markt met een overgangstermijn van 6 maanden om de nodige aanpassingen te faciliteren. Per 1 juli 2023 is die versie '2022' van kracht geworden voor de marktpartijen.

Hieronder beschrijven we een aantal karakteristieken van de markt voor non-bancaire financieringen, het werkingsgebied van de Gedragscode MKB Financiers:

Banken trekken zich in belangrijke mate terug uit markt kleine leningen

Tot de financiële crisis werden mkb-bedrijven met name bediend door banken. Alleen specifieke of grote bedrijven hadden speciale dienstverlening op het gebied van financiering. Specifieke bedrijven zaten bijvoorbeeld in een sector waar leasing mogelijk was van machines of grote aanvangsinvesteringen moesten worden gedaan waar leveranciers baat bij hadden (bijvoorbeeld de financiering van cafés door brouwers). Door veranderende strategie van banken, regelgeving en digitalisering, zijn de afgelopen twintig jaar veel alternatieve financiers opgekomen, van crowdfunders tot factoraars, van kortlopend kredietverleners tot vastgoedfinanciers.

Ondernemerschap belangrijk

Het mkb is een specifiek segment. Ondernemerschap is belangrijk, zowel voor de mkb-ondernemer als voor de mkb-financier die zelf vaak ook een mkb-ondernemer is. De ondernemer moet zelf kunnen bepalen of en hoeveel risico hij bij sommige beslissingen wil nemen.

De financier moet ook zelf risico kunnen nemen, zeker op een markt die volop in ontwikkeling is.

Regelgeving kan ondernemerschap blokkeren, waardoor nieuwe bedrijven niet van de grond komen. Om deze redenen is de politiek – beleidsmakers op nationaal of Europees niveau - heel voorzichtig met regelgeving.

Beperkte financieringskennis bij kleinbedrijf

Veel kleine ondernemers zijn eigenlijk particulieren die zich aanbieden als zelfstandige zonder personeel (zzp'er), of er wordt gewerkt binnen een vennootschap onder firma (vof). In beide gevallen is de ondernemer, net als bij particuliere leningen, hoofdelijk aansprakelijk. Hier kunnen problemen ontstaan. Veel ondernemers hebben - net als particulieren - onvoldoende financieringskennis. Daardoor kunnen ze leningen aangaan die niet bij hen passen – zo geven verschillende geïnterviewden aan, zonder dat er regelgeving is die hen hiervoor behoedt (voor particulieren is die er wel). Of de financieringsbedragen zijn te hoog, of passen niet bij de onderneming (bijvoorbeeld kortlopend krediet voor een langetermijninvestering). Er zijn momenteel geen (wettelijke) regels op bijvoorbeeld het gebied van het toetsen van de afloscapaciteit van de mkb-ondernemer door de financier.

Digitalisering

De afgelopen veertig jaar zijn digitale processen bij banken dominant geworden. Nieuwe financiers volgden en namen later zelfs het initiatief over, werden innovatiever dan de banken. De invoering van PSD2 (Payment Service Directive 2) zorgde voor een verdere impuls van dit innovatieproces – zo blijkt ook weer in onze interviews, doordat banken gegevens van klanten moesten gaan delen met anderen als de klant daar toestemming voor gaf. Hierdoor is er een groep financiers ontstaan die met name financieringen verleent op basis van de historische betaalgegevens van een klant. Hierdoor het contact tussen ondernemer en bank veranderd. Speciale adviseurs voor mkb-financiering zijn in dit gat gesprongen (Udo e.a., 2019; Rauwerda e.a., 2021).

3. Algemene rol gedragscode

Hieronder beschrijven we wat we in de interviews hebben besproken aan de hand van een aantal belangrijke thema's, zoals die terugkomen in de Gedragscode MKB Financiers. We geven zo veel mogelijk aan waar het onze eigen analyse betreft, waar een geïnterviewde aan het woord is en waar we een aantal opvattingen samenvatten. In alle gevallen blijft onderstaande tekst het resultaat van onze analyse.

Bekendheid en bewustzijn

Breed bestaat het beeld dat er niet veel bewustzijn is bij mkb-ondernemers over waar een financiering aan moet voldoen. Een steeds groter deel van de ondernemers schakelt een adviseur in bij het verkrijgen van een lening, vaak een boekhouder of accountant, soms een gespecialiseerde financieel adviseur. Maar ook deze adviseurs hebben vaak maar beperkte kennis. Inmiddels is er wel een certificering voor speciale adviseurs mkb-financiering, de Erkend Financieringsadvies MKB en ook andere branches ondernemen actie om hun adviseurs voldoende inhoudelijke kennis te laten ontwikkelen. Dit is een belangrijke stap om de Gedragscode MKB Financiers verder bekend te maken en ervoor te zorgen dat adviseurs deze code gebruiken in hun advies om wel of niet met een mkb-financier in zee te gaan. Ondanks de erkenning dat dit een belangrijke stap is, zeggen de geïnterviewde adviseurs dat de code niet bij voorbaat leidt tot het uitsluiten van financiers die de code niet hebben ondertekend. Wel geeft het de geïnterviewde adviseurs inzicht in de eisen die ze moeten stellen aan mkb-financiers.

Ook de andere stakeholders zien de Gedragscode MKB Financiers als richtinggevend in de verwachtingen die ze hebben van mkb-financiers. Dat de ondernemer die uiteindelijk de financiering afsluit, waarschijnlijk niet op de hoogte is van de Gedragscode MKB Financiering, zien ze als een gegeven.

De invloed van de code is versterkt door de instelling van de FinancieringsGids³. Mkb-financiers kunnen alleen in de gids komen als ze Erkend MKB Financier zijn, oftewel lid van de Stichting MKB Financiering en als zodanig een mkb-financier die de code naleeft.

Verschillende geïnterviewden geven aan dat in financieringen een soort escalatieladder lijkt te bestaan waarin een ondernemer op zoek naar financiering uiteindelijk op zeker moment bij ongereguleerde financiers kan uitkomen. Als de bank een financiering weigert, worden alternatieve partijen gezocht. Als non-bancaire mkb-financiers niet met de ondernemer in zee willen gaan, dan komt de ondernemer bij meer informele partijen terecht, zoals bijvoorbeeld rijke families.

In het algemeen kan op basis van de interviews worden gezegd dat de Gedragscode MKB Financiers bekend is bij mkb-financiers en mkb-adviseurs. Bij het mkb is de gedragscode onbekend. Sommige brancheorganisaties en adviseurs informeren ondernemers over standaarden voor financiering zoals opgeschreven in de Gedragscode MKB Financiers, maar het ontbreekt aan brede bekendheid.

³ De FinancieringsGids is een initiatief van het ministerie van Economische Zaken samen met de Stichting MKB Financiering, de Nederlandse Vereniging van Banken en de Kamer van Koophandel en geeft ondernemers hulp bij het aanvragen van financiering, zie <http://bit.ly/3E2J6xJ>.

Impact van de gedragscode

Een verschil tussen een gedragscode en regelgeving is dat een code algemene richtlijnen geeft waarbij ondertekenaars mogelijkheden hebben tot variatie en afwijkingen, terwijl regelgeving voor iedereen hetzelfde is. Dit is voor de sector van non-bancaire mkb-financiers een belangrijk verschil, omdat deze sector bestaat uit partijen die zeer verschillende producten aanbieden.

Door de verschillende producten zijn er verschillende codes. Naast de Gedragscode MKB Financiers (2023) bestaat de Gedragscode Kort Zakelijk Krediet (2024). (Deze laatste code is gericht op aanbieders van kredieten met een looptijd van minder dan een jaar en tot een bedrag van €100.000,-.) Ook is er nog de code van de Nederlandse Vereniging van Banken, getiteld Gedragscode Kleinzakelijke Financiering. Veel geïnterviewden snapten dat er verschillende codes zijn ontstaan, maar erkennen dat dit eigenlijk niet is uit te leggen aan de gebruikers van de codes zoals het mkb en mkb-adviseurs.

De codes zouden op termijn moeten samenkomen, zo menen de meeste geïnterviewden. Voor mkb-ondernemers is het heel moeilijk uit te leggen dat er verschillende gedragscodes bestaan voor iets dat zij als een product ervaren, namelijk een financiering. Ook bestaat er bij verschillende partijen onvrede dat ondertekenaars van de Gedragscode Kort Zakelijk Krediet en de ondertekenaars van de Gedragscode MKB Financiers allemaal op dezelfde wijze worden erkend door de Stichting MKB Financiering. Sommige deelnemers voelen zich niet gekend in deze beslissing.

In het algemeen kan worden gezegd dat de Gedragscode MKB Financiers heeft bijgedragen aan een duidelijk kader voor transparantie en ethisch handelen. Dit is een belangrijk en niet te onderschatten winstpunt. Er is een start gemaakt met sectorstandaarden. Daarmee kunnen partijen elkaar onderling vergelijken, maar kunnen ook andere stakeholders zicht krijgen op wat belangrijk is in de sector en daar eventueel suggesties voor geven.

Wat wel verwarrend is, is dat er inmiddels drie codes zijn. Naast de Gedragscode MKB Financiers is er de Gedragscode Kort Zakelijk Krediet en de code van de Nederlandse Vereniging van Banken, de Gedragscode Kleinzakelijke Financiering. Dit is voor veel partijen verwarrend. Integratie van de codes zou daarom zinvol zijn.

Ook is er bij verschillende geïnterviewden verwarring over de governance van de Gedragscode MKB Financiers. Van wie is de Gedragscode MKB Financiers en wie zorgt voor handhaving? Er wordt de indruk gewekt dat de Stichting MKB Financiering van de deelnemende financiers is, de Stichting MKB Financiering ook audit, lobbywerk verricht voor de sector en een rol heeft richting adviseurs. Deze verwarring klopt feitelijk niet. De Stichting MKB Financiering is onafhankelijk en heeft de governance transparant belegd in de organisatie, maar toch is de verwarring onvermijdelijk door de vele rollen die de Stichting MKB Financiering nu vervult. Dit zou moeten veranderen op termijn.

Verder is er onduidelijkheid bij de geïnterviewden over de naleving van de code en de aard van de audits die periodiek door de Stichting MKB Financiering hierop worden uitgevoerd.

Het grootste probleem van de implementatie van de code is op dit moment het beperkt aantal aangesloten partijen (op 1 april 2025 zijn er 20 deelnemers) en de Stichting MKB Financiering schat zelf dat ze 60 tot 70 procent van de markt vertegenwoordigen in financieringsvolume. Er wordt geschat dat de totale markt uit meer dan 200 partijen bestaat.

4. Werking van de gedragscode

De geïnterviewden gaven aan moeilijk inzicht te krijgen in hoeverre de bedrijfsprocessen van de deelnemers van de Stichting MKB Financiering echt verbeteren door de Gedragscode MKB Financiers. Hieronder vatten we een aantal algemene waarnemingen van de geïnterviewden samen.

Transparantie en tariefstelling

Voor financiers die lid zijn van de Stichting MKB Financiering is tarieftransparantie verbeterd. Het Uniform Krediet Overzicht (UKO), een gestandaardiseerd overzicht van kosten, zou meer aandacht kunnen krijgen. Deze is bij de Gedragscode Kort Zakelijk Krediet wel prominent aanwezig. Buiten de groep kortzakelijk is het effect van de code op een transparante tariefstelling minder zichtbaar. Dit geven met name de mkb-adviseurs en vertegenwoordigers van de brancheorganisaties aan. Er is sprake van enige invloed op niet-aangesloten mkb-financiers, die de code als een norm kunnen hanteren zonder zich formeel aan te sluiten. Er is nog steeds discussie onder financiers of er een standaard renteberekening en een standaard kostenrapportage - beiden in een Uniform Krediet Overzicht (UKO) - moet worden afgedwongen in de code. Het pijnpunt zit er met name in dat een standaard ervoor kan zorgen dat bepaalde vormen van financiering goed vergeleken kunnen worden, al naar gelang de uitwerking van de standaard.

Passend en verantwoord financieren

De gedragscode helpt bij het kaderen van verantwoord financieren, maar er zijn geen harde consequenties voor partijen die hier niet aan voldoen. Ondernemers blijven kwetsbaar voor kortetermijnoplossingen met hoge kosten, zo is breed het beeld.

Regulering en toezicht

Er is verdeeldheid over verdere regulering. Sommigen zien voordelen in een vergunningstelsel, anderen vrezen administratieve lasten. Er is consensus dat verdere professionalisering van de sector nodig is. Het ontbreken van een centraal zekerhedenregister belemmert samenwerking tussen financiers, zo is de indruk bij een paar geïnterviewden (met name adviseurs). België, waar een dergelijk register wel bestaat, wordt hier genoemd als voorbeeld.

Klachtenprocedure

De rol van het Klachteninstituut Financiële Dienstverlening (Kifid) is goed bekend bij de geïnterviewde adviseurs en financiers, maar er bereiken nog zeer weinig klachten de organisatie (drie gedurende het afgelopen jaar, waarvan twee niet ontvankelijk). Dit kan meerdere redenen hebben. Eén van de redenen kan zijn dat mkb-ondernemers de weg naar de instelling niet weten te vinden. Een andere meer voor de hand liggende reden – zo wordt gesuggereerd door met name adviseurs en financiers - kan zijn dat mkb-financiers er veel aan gelegen is klachten zelf, in goed overleg met het mkb, op te lossen.

Risicomanagement

Er is weinig aandacht voor het risicomanagement van de financiers bij de geïnterviewden, los van de audit (zie onder). Er wordt op dit moment weinig belang gehecht aan inzicht in de kwaliteit van de interne bedrijfsvoering van de financier. Het risicomanagement aangaande de portefeuille wordt gezien als een zaak van de financiers zelf. Er is ook weinig aandacht voor het feit dat een mkb-ondernemer in de problemen kan komen wanneer de financier in de problemen komt en zijn portefeuille aan een andere financiële partij overdoet.

Audit

Er is waardering voor de audit inspanningen van de Stichting MKB Financiering ten behoeve van de Gedragscode MKB Financiers. Het wordt als positief gezien dat er veel aandacht is voor de werkwijze van de financier en dat daarbij wordt gekeken hoe met aanvragen voor financiering en het beheer van goedgekeurde aanvragen wordt omgegaan. Wel bestaat de indruk dat momenteel vooral aandacht uitgaat naar audit op het moment dat financiers het keurmerk aanvragen. Er is bij de geïnterviewden geen zicht op daaropvolgende periodieke audits bij bedrijven die het keurmerk al bezitten. Over de werkwijze van eventuele periodieke audits kan meer worden gecommuniceerd. Hierbij kan ook worden gedacht aan periodieke rapportages over de grootste uitdagingen die de auditor tegenkomt bij non-bancaire mkb-financiers met het keurmerk.

Stichting MKB Financiering geeft bij navragen zelf aan dat door gebrek aan capaciteit en financiële middelen bij Stichting MKB Financiering er inderdaad geen heraudits hebben plaatsgevonden. Het inrichten en effectief zijn van een goed audit proces kost sowieso enige jaren, maar er moet dan wel capaciteit en dus financiële middelen zijn om de audits structureel in te bedden in het proces, te beheren en op te volgen, om vervolgens weer te kunnen evalueren.

5. Verschillen per achtergrond

Ondanks de beperkte groep geïnterviewden (17 interviews) over de werking van de Gedragscode MKB Financiers lijkt er wel een patroon te ontstaan rond de beeldvorming bij de verschillende stakeholders. Hieronder benoemen we de belangrijkste verschillen tussen hoe de verschillende stakeholders tegenover de Gedragscode MKB Financiers staan.

Mkb-financiers erkennen de gedragscode, maar handelen er niet altijd naar. Buitenstaanders zien nog weinig verschil tussen deelnemers en niet-deelnemers van de Stichting MKB Financiers.

Financieringsadviseurs vinden de gedragscode nuttig, maar zien de code nog niet als doorslaggevend bij de keuze voor financiers. Een mechanisme dat hierbij speelt is dat de ondernemer die echt geld wil lenen vaak net zolang doorzoekt totdat hij een partij heeft gevonden. Adviseurs gaan hier voor een deel in mee.

Brancheorganisaties zien de gedragscode als nuttig, maar verwarrend door de overlap met andere codes. Verder vinden zij dat er meer aandacht voor de werking van de code zou kunnen komen. Met name op het gebied van prijsvorming en provisie zouden financiers meer aandacht kunnen besteden aan transparantie, bijvoorbeeld door een Uniform Krediet Overzicht met elkaar af te spreken.

Beleidsmakers en toezichhouders werken binnen het kader dat wordt gesteld door de politiek en hebben de afgelopen jaren zich actief en zeer constructief ingezet voor zelfregulering. Ze erkennen de voordelen van een eventuele verdere regulering, maar benadrukken de noodzaak van een gedragen en gedegen toezichtstructuur. Ze zien de vele dilemma's op de markt van mkb-financiering. Op dit moment zijn er nog weinig publieke misstanden, waardoor er relatief weinig aandacht is van politici voor de markt van non-bancaire financieringen.

6. Conclusie en aanbevelingen

De Gedragscode MKB Financiers heeft ervoor gezorgd dat er een richtlijn is waaraan mkb-financiers zich moeten houden als *best practice*. Partijen verhouden zich tot deze richtlijn, waarbij vooral gebieden aandacht krijgen waarin de partij het zelf beter doet dan anderen. De FinancieringsGids heeft de navolging verder versterkt, doordat partijen die in de gids willen komen de code moeten onderschrijven om het Keurmerk Erkend MKB Financier te verkrijgen.

Door Gedragscode MKB Financiers worden ook verschillen tussen de aanbieders zichtbaar, tussen ondertekenaars en partijen die het niet ondertekenen en tussen verschillende vormen van financiering (kortzakelijk financieren en andere vormen). De Stichting MKB Financiering heeft dit verschil onderkend door een aparte code voor kort zakelijk financieren (Gedragscode Kort Zakelijk Krediet) te maken maar de meeste partijen hebben moeite met 'nog een code'. Voor integratie wordt gepleit. Op hetzelfde moment bestaat er animositeit tussen kortzakelijke partijen en andere financiers. De Gedragscode MKB Financiers heeft een belangrijke agenderende functie, maar de impact blijft beperkt door vrijwillige deelname en beperkte bekendheid onder ondernemers.

Om de effectiviteit te vergroten, kunnen de volgende stappen overwogen worden:

Voor een goede werking van de code zou verder een juridische basis kunnen worden ontwikkeld waarbij partijen zich verplicht tot de code moeten verhouden in hun rapportage. Dit betekent een eerste start van wetgeving waarin de wetgever alleen eisen stelt aan de rapportage van de partijen (*comply or explain*). Hiervoor zou de code moeten worden ondergebracht bij een onafhankelijke entiteit, en is er ook een periodieke evaluatie nodig (zoals momenteel gebeurt met de Nederlandse corporate governance code).

Bijkomend voordeel van zo'n mechanisme is dat de code periodiek onder de aandacht komt van de sector. Verder krijgt de sector er belang bij op afwijkingen te letten. Ook journalisten kunnen rapporteren over afwijkingen en als er dingen misgaan bij een financier, moet een financier ook sneller tot actie overgaan omdat de partij zich publiekelijk aan een aantal zaken heeft gecommitteerd. Dit versterkt het gebruik van de code. Want voor codes geldt, ze werken pas als er over wordt gesproken in professionele setting, op trainingen en in de media.

Om de effectiviteit van de code te versterken kan worden gewerkt aan een betere governance van de Stichting MKB Financiering. Nu vertegenwoordigt de Stichting MKB Financiering te veel belangen, zowel van financiers, adviseurs als de controle van de codes op dat gebied. Dit zou uit elkaar gehaald moeten worden. Hiervoor moeten dan wel financiële mogelijkheden worden gevonden. Momenteel heeft de

Stichting MKB Financiering nog te weinig deelnemers – en daarmee te weinig middelen - om dit goed te organiseren.

Deze verwarring helpt ook niet bij het op waarde schatten van de audits die de Stichting MKB Financiering uitvoert. Wat onduidelijk is, is de rol van audits van bestaande deelnemers. Ook of er wat met de uitkomsten van de audits bij bestaande deelnemers wordt gedaan. Hierover zou iets gecommuniceerd moeten worden. Misschien moet er een technisch comité komen van de Stichting MKB Financiering waarin audit resultaten op hoofdlijnen besproken worden.

Verder kan gekeken worden naar andere markten voor regelgeving. Bijvoorbeeld op het gebied van consumentenkrediet en hypotheeklen is al heel veel (Europese) regelgeving. Kifid doet meer dan 2500 zaken per jaar, terwijl er nu nog maar enkele zaken met non-bancaire financiers bekend zijn (waarvan slechts een in behandeling genomen).

Wat ook verwarring kan wegnemen is het op termijn samenvoegen van de Gedragscode MKB Financiers en de Gedragscode Kort Zakelijk Krediet. Er kan zelfs worden overwogen ook de code die de Nederlandse Vereniging van Banken heeft ontwikkeld – Gedragscode Kleinzakelijke Financiering – hierbij te betrekken. Hier zouden ministeries en toezichthouders het voortouw kunnen nemen.

Wanneer de stichtingsdeelnemers beter met elkaar op zouden trekken en een mechanisme zouden hebben om elkaars disputen te beslechten, dan zou dit de slagkracht van de Stichting MKB Financiering veel groter maken. Gedacht kan worden aan een technisch comité waarin de uitkomsten van audits op een verantwoorde wijze worden besproken, met inachtneming van privacy of concurrentiegevoelige informatie.

Ook kan de Stichting MKB Financiering actiever omgaan met incidenten in de markt, ook wanneer haar deelnemers erbij betrokken zijn. Ontwikkel een soort van case rapportage die publiekelijk toegankelijk is, of in ieder geval voor de deelnemers. Ook hier geldt, privacy- en concurrentiegevoelige informatie moet verantwoord worden behandeld.

Door deze verbeteringen kan de gedragscode een krachtiger instrument worden voor een gezonde en transparante financieringsmarkt voor het mkb. Hierbij dreigt wel het gevaar dat de bal in het midden blijft liggen. Breed wordt erkend dat een goede markt voor mkb-financiering van levensbelang is voor onze economie. De partijen hebben individueel echter maar beperkt invloed op de standaarden in de markt. Daardoor dreigt voortdurend het risico dat het algemene belang niet verder wordt ontwikkeld door gebrek aan commitment van alle partijen doordat het hen individueel aan macht of middelen ontbreekt.

7. Verantwoording onderzoeksmethode en analyse

Dit rapport presenteert een verkennend onderzoek naar de effectiviteit van de gedragscode en het belang dat direct betrokkenen hechten aan de code. Interviews waren de belangrijkste informatiebron. Bij het voorbereiden van de interviews bouwden we als onderzoekers voort op eerder opgedane kennis op het gebied van non-bancaire mkb-financiering en de standaarden op dat gebied (zie onder andere Udo e.a., 2019; Rauwerda e.a., 2021; Rauwerda & de Graaf, 2021; Van Mechelen e.a., 2023).

De analyse van de interviews vond plaats in de volgende stappen:

1. Ontwikkelen van **onderzoeksvragen** op basis van eerder onderzoek naar standaarden mkb financiering.
2. **Dataverzameling**: semigestructureerde interviews met open vragen over de gedragscode.
3. **Transcriberen en samenvatten**: de interviews zijn getranscribeerd en samengevat per geïnterviewde. Hiervoor is Microsoft Teams gebruikt. Ook schreef de onderzoeker mee.
4. **Themacodering**: de interviews zijn geanalyseerd op basis van terugkerende thema's zoals bekendheid, transparantie, regulering en impact. We hebben zelf een verdeling gemaakt, toen gekeken waar bij ChatGPT mee kwam en uiteindelijk voor de indeling gekozen zoals die blijkt uit de opzet van dit rapport.
5. **Interview aantekeningen** zijn geanalyseerd door de onderzoekers en vergeleken met de ChatGPT uitkomsten.
6. **Vergelijkende analyse**: verschillen en overeenkomsten tussen de perspectieven van financiers, adviseurs, brancheorganisaties en beleidsmakers zijn geïdentificeerd.

Zoals gezegd, het HvA/HU rapport 'Naar Standaarden voor non-bancaire mkb-financiering' was een belangrijk startpunt. Hierin hebben we verschillende internationale codes vergeleken, waaronder de Nederlandse. Op basis hiervan is een lijst ontwikkeld met thema's die aan de orde zouden moeten komen.

De thema's en de werkwijze zijn besproken met de Stichting MKB Financiering. Ook is een lijst van geïnterviewden vastgesteld (verder in dit document een eerste voorstel). Stichting MKB Financiering heeft de onderzoekers geïntroduceerd bij de mensen die worden geïnterviewd.

Na accordering van werkwijze en thema's, kregen de geïnterviewden vooraf een thema- en vragenlijst waarmee ze zich konden voorbereiden. Er is ze gevraagd de vragen vooraf te beantwoorden en toe te sturen, maar dit is niet gebeurd. De geïnterviewden vonden het heel lastig een directe relatie te leggen tussen verbetering van marktpraktijken en de gedragscode.

De interviews zijn opgenomen en getranscribeerd met Microsoft Teams. Daarna zijn ze verwerkt tot dit een rapport. Het rapport is gedeeld met de onderzoekers van de HU voor feedback. Ook de geïnterviewden zijn gevraagd om feedback. De opgenomen interviews zijn na afronding van het rapport verwijderd.

Literatuurlijst

CBS (2025), Financieringsmonitor 2024, <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/aanvullende-statistische-diensten/2025/financieringsmonitor-2024>, gezien op 13 maart 2025.

Stichting MKB Financiering (2023), Gedragscode MKB Financiers, Klantgericht en passend financieren door professionalisering, <https://www.stichtingmkbfinanciering.nl/klantgericht-en-passend-financieren-download-de-nieuwe-gedragscode-mkb-financiers/>, laatst gezien op 13 maart 2025.

Stichting MKB Financiering (2023), Gedragscode Kort Zakelijk Krediet, Verantwoord Kort Financieren, https://www.stichtingmkbfinanciering.nl/contentfolder/uploads/2023/07/SMF_Gedragscode_Gedragscode_Kort_Zakelijk_Krediet.pdf, laatst gezien op 13 maart 2025.

Stichting MKB Financiering (2024), Onderzoek non-bancaire financiering 2023, Met veerkracht naar voorspoed, https://www.stichtingmkbfinanciering.nl/contentfolder/uploads/2024/04/SMF_MKB_Onderzoek_Non_Bancaire_Financiering_2023_Pub.pdf, laatst gezien op 13 maart 2025.

Van Mechelen, R., Rauwerda, K., Qutbyar, A., de Graaf, F.J., van Teeffelen, L. (2024), Naar standaarden voor non-bancaire mkb-financiering, Technisch Rapport, Hogeschool van Amsterdam/Hogeschool Utrecht.

Rauwerda, K., de Graaf, F. J., van Teeffelen, L., & Abid, J. (2021). Gewoonten en tijdsdruk leidend bij keuzes voor mkb-financieringen. Maandblad voor accountancy en bedrijfseconomie, 95(3/4), 137- 150.

Rauwerda, K., de Graaf, F.J. (2021), Heuristics in financial decision-making: the selection of SME financing by advisers in an increasingly diverse market. Management Decision, Vol. 59 No. 7, pp. 1728-1749. <https://doi.org/10.1108/MD-09-2019-1269>

Udo, R., Teeffelen, L. van, De Graaf, F. J., Rauwerda, K. (2019). Optimalisering financieel advies aan mkb-ondernemers: Praktijkverkenning stappenplan gestapeld financieren, Technical Report, Hogeschool van Amsterdam, Hogeschool Utrecht.

Bijlage 1: Namen geïnterviewden

De geïnterviewden zijn het niet noodzakelijkerwijs eens met de inhoud en/of de strekking van het rapport.

De inhoudelijke verantwoordelijkheid ligt geheel bij de auteurs Frank Jan de Graaf en Kirsten Rauwerda.

Financiers:

Folkert Eggink (Mogelijk)
Kim van den Brink (Voldaan)
Roy Spit en André Dolsma (Qredits)
Joris Arts (Floryn)
Niels van den Brandt (DebitRoom)

Beleidsmakers/toezichthouders/beroepsinstantie:

Georgina Peters (Ministerie van Financiën)
Ivo Thijssen en Erik van den Bosch (AFM)
Anne Barends, Iris Lackner (ministerie van Economische Zaken)
Esther Jesserun d'Oliveira, Margreeth Kleijer, Femke Faes, Reinout de Kruif (Klachteninstituut Financiële Dienstverlening, Kifid)

Brancheorganisaties:

Renate Weggemans (BOVAG)
Rob Drost en Peter Wolfsen (INretail)
Kasper Buiting (VNO-NCW MKB-Nederland)

Adviseurs:

Carlo van der Weg (Credion)
Niels Leijten (Stapelfinancieringen)
Wilco van der Maas (EFM/NFCO)
Rob Batenburg (Van Velzen Accountants & Adviseurs)
Jan Wietsma (MKB-kredietcoach)

Bijlage 2: Interviewthema's evaluatieonderzoek Gedragscode MKB Financiering

Hieronder volgt een samenvatting van de thema's die aan de orde zijn gekomen in de interviews. De interviews kennen eerst een aantal algemene vragen over organisatorische thema's die ook in de code zijn genoemd. Hierbij gaat het om:

1. Reikwijdte

- Heeft de code voldoende draagvlak in de sector?
- Hoe verhoudt de code zich tot andere codes op het gebied van mkb financiering, specifiek de Gedragscode Kleinzakelijke Financiering (van de NVB) en de Gedragscode Kort Zakelijk Krediet?
- Zou er op termijn één gedragscode moeten komen voor de gehele financieringsmarkt waarin de verschillende deelproducten aparte richtlijnen krijgen?

2. Werking en naleving

- Is er sprake van naleving van de code door de deelnemers van de Stichting MKB Financiering (oftewel, de bezitters van het Keurmerk Erkend MKB financier)?

Doe zo mogelijk een schatting van de mate van navolging in de markt en benoem pijnpunten waar het niet werkt, waarom het niet wordt gevolgd.

- Is er sprake van naleving van de code door financiers die niet lid zijn van de Stichting MKB Financiering?

Doe zo mogelijk een schatting van de mate van navolging in de markt en benoem pijnpunten waar het niet werkt, waarom het niet wordt gevolgd.

- Waar en hoe kan de naleving worden verbeterd?

3. Inhoudelijke thema's

Op basis van de thema's hebben we eerst gevraagd om een globaal oordeel over de code. Het ging ons vooral over de toelichting op het antwoord. Hier hebben we ook een aantal stellingen bij gebruikt.

- Kostenopbouw: *provisie transparantie* is door de code toegenomen?

Aspecten die aan de orde zijn gekomen: Uniform Krediet overzicht (UKO), kosten in relatie met looptijd, eventuele bijkomende extra kosten bijvoorbeeld bij bijzonder beheer, provisie-gestuurd adviseren, vergelijkingsmogelijkheden mkb-ondernemer, kickback fees, tariefstelling.

- De tariefstelling is duidelijk voor de ondernemer bij aanbieders die de code volgen?

Aspecten die aan de orde kunnen/moeten komen: UKO, kosten in relatie met looptijd, provisie-gestuurd adviseren, vergelijkingsmogelijkheden mkb-ondernemer.

- Productpassendheid: er is bij financiers en adviseurs meer aandacht voor passend en verantwoord financieren.

Aspecten die aan de orde kunnen/moeten komen: informatieverstrekking, marktuitingen, passende voorbeelden op website, weet een ondernemer of een product past, kunnen ondernemer en zijn adviseur dat beoordelen, afloscapaciteit, krijgt de mkb-ondernemer alternatieven, gezonde financieringsstructuur, bestedingsdoel, passende zekerheden.

- Productpassendheid: financiers stemmen zekerheden beter af op de financieringsvorm die ze verstrekken.

Aspecten die aan de orde zijn gekomen: is er inzicht in zekerheidsstelling, hoe wordt die geactualiseerd, wat gebeurt er als het beleid van een van de financiers wijzigt?

- Klachtenprocedure.

Aspecten die aan de orde zijn gekomen. In hoeverre is er sprake van klachten, hoe is de bekendheid met Kifid bij de geïnterviewden?

- Risicomanagement/financiële stabiliteit.

Aspecten die aan de orde zijn gekomen: is er inzicht in het belang van risicomanagement van de financier voor de mkb-ondernemer? Voorzieningenrapportage: wat gebeurt er met individuele producten en wat gebeurt er met de portefeuille als het financieel moeilijk wordt? Achterstandsbeheer/Bijzonder Beheer: is er sprake van stabiliteit van met de mkb-financier? Kan dat goed worden beoordeeld binnen de huidige audit methodiek die gekoppeld is aan het Keurmerk Erkend MKB financier?